

RUSÇADAN BİR ÇEVİRİ: ÇAĞDAŞ TÜRKÇEDE CÜMLE

Ekrem BEYAZ

Prof. Dr. Oktay Selim Karaca tarafından Çağdaş Türkçede Cümle adıyla Türkçeye çevrilerek değerli akademisyenlerimize, araştırmacılarımıza ve öğrencilerimize 2017 yılında sunulan bu eser A. N. BASKAKOV'un Çağdaş Türkçedeki söz varlığı, anlam bilimi, şekil bilgisi ve söz diziminin işlevsel özellikleri üzerine yaptığı araştırmanın 1984 yılında *Predlojeniye v Sovremennom Turetskom Yazıke* adıyla yayımladığı ikinci ve son kısmıdır. Söz konusu araştırmanın birinci kısmı 1975 yılında *Slovoşoçetaniya v Sovremennom Turetskom Yazıke* adıyla yayımlanmış ve 2011 yılında Prof. Dr. Oktay Selim Karaca tarafından *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları* adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

Bu çalışmada; cümleyi oluşturan öğeler ve bu öğelerin yüklem ile kip, şahıs ve zaman bakımlarından kurduğu temel dil bilgisel olaylar incelenmektedir. Türkçede söz diziminin anlam bilimi açısından yeterince incelenmediği ifade edilen bu çalışmada, cümlenin öğelerinin yer değiştirilmesi yoluyla bu durumun anlam üzerindeki etkisi gösterilmeye çalışılmıştır.

Cümledeki asıl ve alt öğelerin (kelime gruplarının) basit cümle yapısında kurdukları bağlantıları sınıflandırmak, bu çalışmanın temel amaçlarından birini oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma; yapı olarak basit

cümle ile söz dizimi bakımından aynı kabul edilen ancak içerdiği belirleyici sınıflandırma işaretleri türünden bağlaç, yüklem şekilleri, parçaların hareketliliği gibi yapısal araçlarla desteklenmekle birlikte, bunlar tarafından belirlenmeyen anlam ilişkilerini içinde barındıran birleşik kelimeleri ele almaktadır.

Üç bölüm hâlinde hazırlanmış bu eserin ilk bölümünde basit cümlenin özellikleri, cümlede kiplik, cümlede zaman ve cümlenin yapısı şeklinde yapısal genel bilgiler verilmekte; ikinci bölümünde eksilteli cümleler, tek ve

iki ögeli cümlelerin yapı tipleri şeklinde basit cümledeki yapı tipleri üzerinde durulmakta ve üçüncü bölümde ise bağımsız birleşik cümleler ve bağımlı birleşik cümleler ele alınmaktadır.

Eserde, Türkçe basın metinlerinden ve edebî eserlerden bol miktarda örnek malzeme kullanılmıştır. Bu örnekler arasında konuşma dili özelliği taşıyan örnekler de bulunmaktadır. Verilen örneklerde yazar, kaynak metindeki imla ve noktalama özelliklerini korumuştur.

Türk Dil Kurumunun değerli eserleri arasında kendine yer bulan bu kıymetli çalışma Türkçenin dil bilgisi konuları üzerine araştırmalar yürüten ilgililer için değerli olacaktır.

Kitabın çevirmeni olan Prof. Dr. Oktay Selim KARACA, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmaktadır. Yüksek lisans tezini "*Hâşimî Divanı, Hayatı, Sanatı ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni*" başlığıyla 1995 yılında Erciyes Üniversitesinde tamamlamış ve doktora tezini "Türki Tilderinde Numerativti Söz Tirkesteri" başlığıyla 2005 yılında Al-Farabi Devlet Üniversitesinde savunmuştur. Prof. Dr. Oktay Selim KARACA yedi eser hazırlamış, on adet yüksek lisans tezi yönetmiş, ulusal ve uluslararası dergilerde yazarlık ve hakemlik yapmış ve farklı idari görevlerde bulunmuştur.